

на інноваційній основі. У сучасних умовах цей напрям освоєння ринкових відносин має стати пріоритетним завданням державної аграрної політики.

Висновки. Таким чином, інтенсифікація є одним із найбільш важливих й ефективних засобів виходу галузі з критичного стану, відновлення соціально-економічного розвитку суспільного виробництва в аграрній сфері. Інтенсифікація сільського господарства – процес не новий, він сягає в глибину історії становлення та розвитку цієї визначальної галузі життєзабезпечення людської спільноти. Як соціально-економічна проблема інтенсифікація сільськогосподарського виробництва, її теоретичні підвалини виникли кілька століть тому у зв'язку із стрімким нарощуванням народонаселення планети і необхідністю розширення використання земель для виробництва харчових продуктів.

Література:

1. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств. – Підручнк. – 2-е вид., доп. і перероблене. / В.Г. Андрійчук. – К.:КНЕУ, 2002. – 624 с.
2. Вітков М.С. Основні фактори інтенсифікації аграрного виробництва в перехідний період до ринку / М.С. Вітков // Економіка АПК. – 2005. – № 2. – С. 17-20.
3. Гацура Я.Т. Методологічні положення інтенсифікації аграрного виробництва на інноваційній основі / Я.Т. Гацура. // Економіка АПК. – 2001. – № 9. – С. 65-70.
4. Дергач І.В. Економічна сутність та напрямки розвитку інтенсифікації аграрного виробництва / І.В. Дергач // Економіка АПК. – 2005. – № 6. – С. 61-63.
5. Кириленко І.Г. Напрямки підвищення конкурентоспроможності вітчизняного сільськогосподарського виробництва / І.Г. Кириленко // Економіка АПК. – 2005. – № 11. – С. 68-72.
6. Макаренко П.М. Показники оцінки економічної стійкості аграрних підприємств / П.М. Макаренко, Л.О.Чіп // АгроСвіт. – 2008. – № 24. – С. 34-37.
7. Месель-Веселяк В.Я. Підвищення конкурентоспроможності аграрного сектору економіки України / В.Я. Месель-Веселяк // Економіка АПК. – 2007. – № 12. – С. 8-14.
8. Олійник В.О. Необхідність та умови розширеного відтворення в сільському господарстві України / В.О. Олійник // Економіка АПК. – 2005. – № 4. – С. 31-35.
9. Саблук П.Т. Основні напрями розроблення стратегії розвитку агропромислового комплексу в Україні. / П.Т. Саблук. Економіка АПК. – 2004. – № 12. – С. 3-16.
10. Світков М.С. До теоретичних і методологічних засад інтенсифікації аграрного виробництва / М.С. Світков // Економіка АПК. – 2004. – № 11 – С. 33-37.

Рецензент: д.е.н., професор Махмудов Х.З.

УДК 65.011.331

ПРОБЛЕМИ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Савчук Л.І., к.е.н., доцент

Тернопільський національний економічний університет

Розглядаються проблеми забезпечення підвищення ефективності використання трудових ресурсів підприємства як важливого чинника прискорення його соціально-економічного розвитку. Досліджується зростаюча роль інтелектуалізації виробництва, використання нематеріальних активів в сучасній економіці. Ставляться проблеми активізації людського чинника в організаційно-економічному розвитку підприємств та шляхи їх розв'язання.

The problems of providing of increase of efficiency of the use of labour resources of enterprise as an important factor of acceleration of his socio-economic development are examined. The growing role of intelectoualizatsii of production, use of immaterial assets in a modern economy is explored. The problems of activation of human factor in organizational-economic development of enterprises and ways of their decision are put.

Постановка проблеми. Настання епохи економіки знань, проголошене ще в середині ХХ століття американським економістом-дослідником Махлупом, на сьогодні є загально визнаним фактом. Інтелектуалізація виробництва на основі активного використання новітніх інформаційних технологій стає вирішальним чинником економічного розвитку на всіх рівнях господарювання. Обсяг валового суспільного продукту, створеного за його рахунок, сягає, за деякими оцінками, 40-60%. Питома вага інтелектуальної складової в кінцевій ціні продукту в сумарному обсязі нерідко перевищує всі інші ціноутворюючі чинники, разом взяті. Зважаючи на це, першочерговим напрямом підвищення ефективності функціонування суб'єктів господарювання на сучасному етапі економічного розвитку повинно стати забезпечення якомога більш повного використання людського потенціалу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливість підвищення ефективності використання персоналу підприємств для забезпечення розв'язання комплексу соціально-економічних завдань зумовила підвищену увагу вітчизняних та закордонних дослідників до окресленої проблематики. Із закордонних вчених найбільш комплексно підійшли до розгляду актуальних питань використання людського чинника розвитку економіки В.Іноземцев, Ф.Махлуп, Б.Мільнер, Т.Сакайя та інші. З вітчизняних економістів варто відзначити наукові здобутки Ю.Андрусенко, А.Гальчинського, В.Гейця, Г.Задорожного, М.Козоріз, В.Семиноженка, Л.Федулової, А.Чухна. Однак справді комплексний, системний підхід до розв'язання проблем, пов'язаних із впровадженням переваг економічного зростання в умовах інтелектуалізації виробництва лише формується. З цих позицій піонерними можна назвати дослідження В.Вишневського, В.Дементьєва, Ю.Кіндзерського, В.Новицького, Ю.Пахомова, В.Черняка.

Разом з тим, розгляд питань інтенсифікації використання персоналу підприємства у взаємозв'язку з іншими аспектами проблематики сучасної економіки є найбільш дієвим шляхом виведення української економічної системи із стану глибокої стагнації.

Постановка завдання. Метою статті є окреслення основних проблемних вузлів забезпечення найбільш повного використання трудового потенціалу підприємства в умовах реалізації глобальних процесів інтелектуалізації економіки та специфіки функціонування суб'єктів господарювання в Україні.

Виклад основного матеріалу досліджень. Для України актуальність розв'язання проблеми забезпечення економічного зростання на основі використання глобальних об'єктивних тенденцій інтелектуалізації економіки має першочергове, навіть вирішальне значення, що зумовлено насамперед особливостями економічних процесів, які тут відбуваються. Почнемо насамперед з

того, що більшість економічних законів, особливо в сфері виробництва в їх традиційному розумінні, не діють або ж реалізуються в спотвореному вигляді.

В економічній літературі вже відкрито говорять про «колапс української економіки» [3, 10] Для пояснення описаного феномену слід насамперед пригадати відомий постулат щодо нерозривного взаємозв'язку економічного базису і політичної надбудови, і особливо в тій його частині, що політика чинить визначальний вплив на економіку. Саме стабільність політичного устрою визначає стабільність і міцність економічної системи. Наявність і функціонування економічно слабкої держави в Україні зумовлена не слабкістю політичних партій і силових структур – якраз в цьому плані все в порядку. Економічна слабкість держави зумовлена, по-перше, неповним і недостатнім законодавчо-нормативним забезпеченням розвитку бізнесу в Україні, а по-друге, частою його зміною (яка здебільшого не піддається жодним раціональним поясненням і тому завжди непередбачувана, принаймні з точки зору широкого загалу). Між тим, забезпечення саме інноваційного розвитку економіки, як інвестиційної діяльності із притаманним їй значним економічним лагом, потребує насамперед незмінності бізнес-правил гри на протязі якомога більш тривалого періоду часу. Нагадаємо, що для більшості видів виробництв і галузей національної економіки нормативний термін окупності капітальних вкладень звичайно складає 7-10 років.

Відсутність впевненості як внутрішніх, так і закордонних інвесторів в забезпеченні і дотриманні стабільного на протязі більш-менш тривалого періоду часу умов ведення бізнесу не лише ставлять суттєві перепони на шляху інноваційного інвестування – накладаючись на вкрай корумпований (окреслений в останніх наукових дослідженнях як «рентний») шлях розвитку, вони перевертають з ніг на голову взагалі цільові установки ведення бізнесу і власне економічну систему держави. Відомий економіст В.К.Черняк існуючу модель господарювання влучно охарактеризував як плутократично-олігархічну модель капіталізму, суть якої полягає в тому, що кримінально-кланова система ... контролює державу [8, 13]. Реалізація основного лозунгу бізнес-гравців на теренах України на кшталт «вкрасти якомога більше і якомога швидше й заховати якомога далі від ненадійної держави» [5, 4] неминуче привела до економічної невідповідності власне виробництва товарів і послуг в його класичному вигляді (від понесення витрат до повернення вкладених коштів у вигляді прибутку). Тим більше, що з економічної точки зору понесення витрат у виробництво продукції і послуг, а тим більше інноваційного спрямування, потребує значних витрат і зусиль – як ресурсів, так і часу (започаткування ідеї, розробка проектно-кошторисної документації, будівництво, технічне оснащення, освоєння технології, набір і навчання персоналу) в умовах невизначеності, а отримання доходу вкрай ускладнене і непевне (внаслідок наявності численого чиновницько-бюрократичного апарату з його дозвільною системою, особливостей податкової та митної політики, засиллям і свавіллям всілякого роду контролюючих і перевіряючих органів тощо).

В такій перевернутій з ніг на голову спотвореній економіці нечисленні суб'єкти господарювання, які все ж таки наважуються вести підприємницьку

діяльність в її традиційному розумінні (витрати – організація виробництва – доходи – прибуток – розширення виробництва) приречені на поразку в економічному змаганні із новоявленими бізнес-нуворішами, основною ставкою яких є пришвидшення швидкості обороту капіталу, практично обминаючи процес виробництва, а умовою збагачення – близькість (або ж наявність зв'язків – атрибутивно існуючих або ж корупційно отриманих) із владними структурами, які забезпечують доступ до обмежених ресурсів на пільгових умовах. В останньому варіанті про ефективність виробництва, його інноваційне спрямування мова не ведеться – цим займатись просто ніколи за браком часу. Схема ведення бізнесу в Україні здебільшого виглядає наступним чином – отримання об'єкта (як правило, під лозунгом приватизації) за рахунок особистих або корупційних зв'язків за безцінь – якомога швидший продаж нерухомості об'єкта на будь-яких умовах (наприклад, передові в технологічному відношенні станки з числовим програмним управлінням розрізались на металобрухт) – продаж цього об'єкта з прибутком (оскільки ціна купівлі дозволяє це зробити) – вкладення грошей в інший приватизаційний об'єкт. Основним джерелом прибутку більшості вітчизняних економічних проектів є швидкість обороту капіталу, минаючи процес виробництва.

Щоб підійти до окреслення основних шляхів покращення використання трудових ресурсів на рівні підприємства, слід провести деякі розмежування в понятійно-категорійному апараті, які стосуються понять «трудові ресурси», «людський потенціал», «людський капітал». Не претендуючи особливим чином на піонерність досліджень, наведемо наступні міркування, які становлять основу нашого бачення проблеми. Трудові ресурси – категорія насамперед територіальна, вона характеризує ту частину населення країни, яка потенційно здатна брати участь у суспільному виробництві за своїми фізіологічними властивостями. Людський потенціал – поняття більш конкретизоване, «приземлене», яке враховує специфіку та стан економічного розвитку досліджуваної системи. Тут враховуються насамперед якісні показники розвитку людини як суспільної особистості, насамперед рівня освіти, культури, інтелекту тощо. Однак при дослідженні цього складного поняття слід насамперед виходити з того, що людина – істота суспільна, і саме суспільство, рівень і особливості його розвитку здійснюють вирішальний вплив на процес формування й рівень людського потенціалу. Мається на увазі насамперед ефективність функціонування таких суспільних інститутів, як освіта, культура, охорона здоров'я, наука тощо. Що ж стосується поняття людського капіталу, яке передбачає власне капіталізацію людського потенціалу, то тут роль і характеристики людини як людини розумної відіграють дещо меншу роль, а на перший план виступають такі суспільноутворюючі чинники, як економіка, організація виробництва, політичні, соціальні, тощо.

З позицій менеджменту підприємства побутує думка, що в системі чинників, які впливають на ефективність використання трудових ресурсів, вирішальна роль належить організаційно-економічному механізму управління. В науковій літературі категорійний апарат поняття «організаційно-економічний механізм управління» є досить дискусійним, однак, на нашу

думку, найбільш близько до його оптимального визначення з точки зору потреб і завдань практичного управління підприємствами підійшов М.М. Шкільняк, на переконання якого, під організаційно-економічним механізмом розуміється ... специфічна багатофункціональна і багатокомпонентна система, яка складається з комплексу взаємозалежних блоків (елементів системи), підданих впливу зовнішніх і внутрішніх факторів, але які утворюють певну цілісність, що прагне у своєму функціонуванні до досягнення певних конкретних цілей. Як елементи системи виступають конкретні техніко-економічні заходи в їх взаємозв'язку і взаємозалежності, а також способи, прийоми, напрями діяльності в розрізі основних блоків [9, 58]. Вчений окреслив і систему основних блоків механізму управління діяльності підприємства, а саме: нормативно-правове забезпечення, організаційно-економічне забезпечення, інформаційне забезпечення, яке, на наш погляд, є досить вдалим з позицій сучасних потреб управління на рівні низових суб'єктів господарювання.

Також широко дискутованими в економічній літературі є думки щодо розподілу системи організаційно-економічного механізму управління на підсистеми економічного і організаційного (організаційно-технічного) управління. Як правило, в теоретичній площині ці поняття мають схильність до розмежування, натомість в сфері практичної діяльності більшість економістів їх розглядають в нерозривній єдності. Не вдаючись в полеміку щодо правомірності та доцільності розмежування чи симбіозу (аж до повного злиття) понять «організаційний», «економічний», «організаційно-економічний» механізмів управління трудовими ресурсами, розгляд проблем їх управління з точки зору виділених вище блоків є найбільш актуальним. При цьому з точки зору впливу на кінцеві показники ефективності управління найбільшу питому вагу займає перший блок.

Саме нормативно-правове забезпечення управління у вирішальній мірі здійснює вплив на всі без винятку аспекти функціонування підприємства, в тому числі й на ефективність використання його трудового потенціалу. З точки зору реалій українського сьогодення саме в цьому криється принципова неможливість забезпечення достатньої ефективності виробництва. Мало того, що в умовах домінування рентного шляху функціонування економіки забезпечення інноваційного спрямування розвитку підприємства неконкурентоспроможне. Розвиток виробництва товарів і послуг унеможливорює існуюча в Україні нормативно-правова база. До елементів даної системи слід віднести, зокрема, найнесприятливішу в Європі податкову систему (за критеріями сприяння розвитку бізнесу наша податкова система знаходиться на передостанньому, 47 місці в Європі, позаду лише Республіка Білорусь [6, 5]. Однак і в Білорусі дана система ефективніша, оскільки там акумульовані державою у вигляді податків ресурси в основній своїй масі повертаються в економіку у вигляді інвестицій. Залишає бажати кращого і митна політика, і інфраструктурне забезпечення ведення бізнесу. Доходить до абсурду: в результаті невиправдано завищених митних тарифів, затягування строків митного оформлення, корумпованості чиновницько-бюрократичного апарату вантажі з балканських країн в Росію, Казахстан, закавказькі країни транспор-

туються набагато довшим шляхом, в обхід України – через Білорусь. Український бізнес набагато більше страждає не так від недосконалості і несприятливості нормативно-правової бази ведення бізнесу, як від її частих, і що головне, непередбачуваних змін. Правила гри на бізнес-арені української економіки можуть змінитися (і змінюються) в будь-яку мить. Зрозуміло, що в основному ці зміни підпорядковані змінам розстановки сил на політичній арені, що зумовлено олігархічно-клановою організацією бізнесу в Україні. Так, найбільші переділи власності, найбільш динамічне зростання економічної могутності певних бізнес-структур відбувалось в суспільстві після політичних переворотів (згадаймо, наприклад, процеси переділу власності після «оранжевої революції» 2004 року). Недалеко від неї втекли процеси, які відбуваються в українській економіці зараз. В цих умовах не лише розвивати, але й зберегти власний бізнес, та навіть забезпечити своє власне існування як приватного підприємця стає все проблематичніше.

Існуюча система нормативно-правового регулювання економіки з її податковою системою зводить нанівець потуги бізнесу, особливо малого і середнього, з розвитку підприємництва, ставлячи його на межу фізичного виживання. Якщо ж врахувати додаткові чинники, пов'язані із засиллям всілякого роду силових, дозвільних і перевіряючих структур, свавіллям чиновницько-бюрократичного апарату, надзвичайною корумпованістю системи управління бізнесом на всіх рівнях, то зрозуміло, що забезпечити інноваційний розвиток підприємництва в умовах української дійсності – справа утопічна.

Та вихід все-таки є, і пов'язаний він саме із підвищенням використання трудових ресурсів підприємства. Для пояснення цієї можливості звернімося до наступних міркувань. Податковою системою обкладаються податками всі фактори виробництва – як засоби виробництва, предмети праці, так і персонал підприємства. Однак, якщо вартість предметів праці входить в новостворений продукт в повному обсязі, і системою оподаткування враховуються не лише кількісні, а й якісні їх характеристики; якщо вартість засобів праці враховується у вартості новоствореного продукту у вигляді амортизації, і можливості маніпулювання цим ресурсом в цілях вишукування резервів розвитку виробництва на підприємстві суттєво обмежені (як правило, вони стосуються вибору методів амортизації, здебільшого в напрямі застосування методів прискореної амортизації, і економія ресурсів для інноваційної діяльності в такому випадку – питання досить і досить дискусійне), то обкладання податком персоналу підприємства стосується здебільшого суто кількісних його характеристик. Щоправда, критики даної тези можуть висунути аргумент, що категорія заробітної плати включає не тільки кількісні, але й якісні показники персоналу – кваліфікацію, освіту, стаж тощо. Однак градація якісних показників ні в якій мірі не відображає реальної диференціації якісних характеристик трудових ресурсів. Відповідно можливості підприємства в забезпеченні ефективності їх функціонування за рахунок якомога більш повного використання наявного персоналу в сучасних умовах інтелектуалізації виробництва суттєво зростають.

Саме інтелектуалізація виробництва зараз стає найбільш суттєвим чин-

ником економічного зростання. Сучасне постіндустріальне виробництво характеризується різким зростанням в суспільному виробництві частки продуктів інтелектуальної діяльності, що проявляється в прискореній дематеріалізації економіки та зростанням питомої ваги нематеріальних активів у загальному обсязі ресурсів підприємства. Прискорення даного процесу зумовлене розширенням можливостей впровадження передових інформаційних технологій та когнітивних можливостей суспільства з їх використання. Основою економічного прогресу, забезпечення конкурентних переваг бізнесу все більше стають нові відкриття, винаходи, технології, принципово нові товари і послуги. Класичні уявлення про три основні фактори виробництва (земля, праця, капітал) все більше відходять в небуття. Зростаючу роль в забезпеченні економічного розвитку на всіх рівнях господарювання відіграють такі неофактори, як інформація, знання та пов'язані з ними інноваційні технології, сумарний вплив яких на кінцеві результати діяльності підприємства стає домінуючим.

Один із теоретиків – розробників стратегії виведення японських товарів на зовнішній ринок в 70-80-х роках ХХ століття Т.Сакайя зауважив, що традиційні фактори виробництва вже не визначають кінцеву цінність продукту [7, 341]. Керуючись наведеними міркуваннями, в Японії в цей же час була реалізована програма масштабної капіталізації нематеріальних активів. Про оцінку їх реальної вартості красномовно свідчить наступний факт: при питомій вазі обсягу ВВП Японії близько 3% від загальносвітового сумарний капітал країни був оцінений в понад 40% сукупного світового капіталу, тобто вартість нематеріальних активів не те що в рази, а на порядок перевищила вартість всіх інших. В результаті ріст вартості капіталу компаній спричинив справжній інвестиційний бум, що дозволило Японії значно наростити темпи економічного зростання.

Таким чином, в переліку чинників розвитку економіки на сучасному етапі на перший план виходять якісні характеристики персоналу підприємства, такі як знання, досвід, навички, здатність до винахідницько-раціоналізаторської діяльності, ноу-хау, новаторські ініціативи, пов'язані з використанням новітніх інформаційних технологій [1, 212]. Наведені міркування цілком і повністю підтверджуються реаліями розвитку економіки як в Україні, так і в світовому масштабі. З усього переліку галузей і виробництв вітчизняної економіки найвищі темпи економічного зростання демонструють галузі, які характеризуються великою питомою вагою людського чинника, насамперед сфера послуг, сервісного обслуговування, розвиток інформаційно-програмного забезпечення бізнесу тощо. Відповідні тенденції спостерігаються і в глобалізованому економічному просторі.

Людський капітал є головним продуктивним чинником у створенні новітніх технологій, розвитку виробництва та підвищенні ефективності соціальної сфери. Формально ресурси України в цьому плані досить значні. Так, кількість вищих навчальних закладів і студентів, які здобувають вищу освіту, на теренах України, просто вражає. За даними показниками ми залишили далеко позаду інші європейські, і не лише європейські, країни. Ще краще в нас,

якщо вірити статистиці, справи з економічною освітою. За кількістю як дипломованих спеціалістів, так і студентів, які навчаються на економічних спеціальностях, Україна впевнено знаходиться на першому місці світового рейтингу. Однак і тут можна стверджувати, що ми запізнились, можливо, не так безнадійно, однак суттєво. Твердження про українську націю як про передову високоосвічену націю з прогресивно мислячою інтелігенцією, як би не втовкмачували це в голови пересічних українців вітчизняні засоби масової інформації, відходять в минуле. Сучасна Європа все більше змінює оцінку даного стереотипу в бік погіршення, і на жаль, для цього є всі підстави. За оприлюдненими комісією ООН даними щодо значення індексу людського розвитку в 2011 році Україна опинилась далеко позаду інших європейських країн. В 2011 році він склав для нашої країни 0,729 – набагато менше, ніж у сусідніх Польщі (0,813), Угорщині (0,816), Білорусі (0,756), Російській Федерації (0,755) [2, 238]. Ситуація настільки жахлива, що в ряді економічних досліджень твердження про деградацію української нації розглядаються як доконаний факт. На наше глибоке переконання, зупинити цей процес можна лише економічними методами - на базі розвитку економіки забезпеченням зростання матеріального добробуту та рівня життя. Ніякі інші заходи – адміністративного, культурно-виховного, ідейно-психологічного впливу тут не допоможуть. Без умов гідних заробітків, нормальних умов праці і відпочинку, економічного добробуту молодь і далі буде масово емігрувати на заробітки за кордон, села і міста пустітимуть, в суспільстві буде масово поширюватись злочинність, алкоголізм, наркоманія, на фоні антисанітарії та погіршення екологічної безпеки зростатиме захворюваність населення – перелік соціальних наслідків економічної стагнації продовжувати можна ще довго.

Виникає зачароване коло. Інноваційний розвиток економіки в умовах реалій сьогодення в Україні з інституційних причин забезпечити неможливо. Крім того, можливості України з максимальною ефективністю використати наявний людський капітал, як того потребує в умовах зростання ролі і значення в глобалізованому економічному просторі інтелектуальної складової, виглядають досить проблематично. Занепад економіки веде до подальшої деградації суспільства і навпаки.

Бізнес, якщо мати на увазі його низові ланки – господарські структури - вже давно готовий до інновацій, він їх потребує, без них він не витримає конкурентної боротьби на міжнародній арені. І ніякі укази, розпорядження, концепції, програми уряду не в змозі зрушити справу з місця, оскільки владні структури апіорі в них не зацікавлені. Вони так і залишаються пустими задекларованими дороговказами, даниною модним загальним економічним тенденціям, не підкріпленими ні ресурсами, ні організаційними структурами, ні засобами реалізації. Саме в цьому криються глибинні причини консервативності української економіки, її несприйнятливості до інноваційного розвитку.

В цих умовах найбільш прогресивна частина інтелігенції України знаходиться в стані активного пошуку виходу із ситуації, яка склалась. Сподіватись на допомогу ззовні не доводиться: закордонні інвестиції з описаних вище причин «не йдуть», або «йдуть не туди» (в усякому разі забезпечення ін-

новаційної спрямованості інвестицій в зростання економіки України не входить в стратегічні плани закордонних бізнес-партнерів), а за кредити мало того що потрібно платити – важко забезпечити їх цільову направленість і прозорість. Вихід вбачається, знову ж таки, у максимально ефективному використанні можливостей, які в глобалізованому економічному просторі надають об'єктивні процеси інтернаціоналізації знань, інформатизації та демократизації суспільства. Для забезпечення нормального (в традиційному розумінні) функціонування економіки України необхідно, щоб запрацювали економічні закони, чого в умовах вкрай корумпованої економіки добитись досить проблематично. Тут важливо знайти «найважливішу ланку» ланцюга, вирішальний важіль, який би почав розкручувати маховик економіки. Таким важелем покликана стати інформатизація суспільства. Корумпована влада найбільше боїться розголосоу. І коли вдасться забезпечити прозорість економічних процесів для широкого загалу, а умови для цього є – інформатизація і комп'ютеризація економічного і громадського життя з використанням всесвітніх електронних мереж інформації (типу Інтернет), запровадження електронного уряду – владі все складніше буде «виводити» кошти і ресурси з економічного обороту країни, розподіляти та використовувати їх не за цільовим призначенням.

З огляду на це, окремо слід наголосити на важливості розвитку демократії в країні. Описуючи стан справ з даного питання в Україні, Ю.Пахомов вказує: розвиваються процеси, які – під виглядом демократії – обслуговують не права громадян, а користолюбність і всевладдя олігархату, який підім'яв під себе владу. Це – квазідемократія. Тому головним завданням є очищення країни від скверни і оздоровлення демократії, в тому числі через ліквідацію безправності простих людей. Адже ми з нашою демократією дожились до феодалізму, – мається на увазі панування в країні феодальних латифундій і беззаконня нових поміщиків [4].

Чималу роль в цьому відіграватиме і демократизація суспільства – процес об'єктивний і невідворотний, який потрібно максимально використати насамперед для оздоровлення економіки.

Висновки. Процес інтелектуалізації виробництва об'єктивно вимагає акцентувати увагу на підвищенні використання персоналу підприємства як носія основних потенційних можливостей розвитку економіки.

Разом з тим, проведене нами дослідження дає підстави стверджувати про ряд суттєвих проблем інституційного плану. В умовах української дійсності спостерігаються негативні тенденції погіршення якісних характеристик людського капіталу в національному масштабі, що адекватно відображається на можливостях забезпечення їх ефективного використання на рівні низових ланок господарського механізму – підприємств і організацій.

В наведених обставинах вихід вбачається в реалізації можливостей, пов'язаних із об'єктивними процесами суспільствотворення планетарного масштабу, зокрема інформатизацією і демократизацією. Однак справді системні наукові дослідження з окресленого кола питань лише започатковуються і потребують свого подальшого вивчення і розвитку.

Література:

1. Андрусенко Ю.В. Соціально-економічна роль капіталізації знань в національній економіці /Ю.В.Андрусенко // Інноваційна економіка. – 2012. - №3. - С. 211-215.
 2. Доклад о человеческом развитии 2011. Устойчивое развитие и равенство возможностей: лучшее будущее для всех /пер. с англ.: ПРООН. – М.: Изд-во «Весь мир», 2011. – 458с.
 3. Новицький В.С. Інституційне регулювання в умовах кризи: реалії та імперативи / В.С. Новицький // Економічний часопис - XXI. – 2010. - №1-2, С. 9-11
 4. Пахомов Ю.Н. Основні завдання формування посткризової моделі розвитку економіки України / Ю. Пахомов // Економічний часопис - XXI. – 2010. - №1-2. - С. 3-6.
 5. Пахомов Ю., Пахомов С. Ситуація в Україні: передкриза, криза, посткриза / Ю. Пахомов // Економічний часопис - XXI. – 2010. - №7-8. – С. 3-6.
 6. Саблук П.Т., Власов В.І., Кісіль М.І., Пріб К.А. Міжнародний рух капіталів і залучення в Україну прямих іноземних інвестицій / П.Т.Саблук // Економіка АПК. – 2008. - №9. - С. 3-14.
 7. Сакайя Т. Стоимость, создаваемая знанием, или история будущего / Т.Сакайя // Новая постиндустриальная война на Западе: Антология/ [под ред. В.Л.Иноземцева.] – М.: Academia, 1999. – С. 337-371.
 8. Черняк В.К. Посткризова економіка: капіталізм з людським обличчям / В.К.Черняк // Економічний часопис - XXI. – 2010. - №1-2. - С. 12-15.
 9. Шкільняк М.М. Економічні основи формування системи управління державною власністю: монографія / М.М. Шкільняк. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2008. – 156 с.
- Рецензент: д.е.н., професор Пушкар М.С.*

УДК 334.732

КООПЕРУВАННЯ, ЯК МЕТОД УСУНЕННЯ ПОСЕРЕДНИЦЬКИХ СТРУКТУР В ДРІБНОТОВАРНМУ ЗЕРНОВИРОБНИЦТВІ

Самойленко Т.В., здобувач

Полтавська державна аграрна академія

Розглянуто основні проблеми дрібних товаровиробників зернової продукції в Полтавській області. Визначено основні переваги створення збутового кооперативу в сільській місцевості.

The main problems of small producers of corn products in Poltava region. The main advantages of marketing cooperatives in rural areas.

Постановка проблеми. Проблеми, які виникають в даний час перед дрібними зерновими товаровиробниками досить значні, вони пов'язані з нестабільною економічною ситуацією в країні, мінливою ринковою інфраструктурою, монополізацією великими агрохолдингами секторів по зберігання, переробці та продажу зернової продукції, природно-кліматичними умовами, відсутністю сучасних матеріально-технічних засобів і т.д. Дрібні товаровиробники, вирощуючи великі врожаї зернових, але при цьому вони отримують недостатній прибуток, тому що залишаються законодавчо незахищеними на аграрному ринку. Розосередженість їх на території Полтавщини та неготовність до спільного господарювання один з одним, стимулює появу таких структур (посередників), які займаються спекуляцією на зерновому ринку.

Для подолання цих перешкод дрібні товаровиробники добровільно об'єднавшись в збутові кооперативи матимуть можливість: прямого продажу